

แบบจัดเก็บองค์ความรู้ (KM)

ประเด็น ...พัฒนาเข้าสู่การเกษตร สมัยใหม่และเกษตรมูลค่าสูง ด้วย BCG Model...

องค์ความรู้ เรื่อง ชันโรง แมลงมหัศจรรย์
 เจ้าของความรู้ชื่อ นายณรงค์ บุญเคลิ้ม
 ตำแหน่ง เกษตรกรต้นแบบการเลี้ยงชันโรง

โครงการเกษตรรวมใจอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๓
 วันที่บันทึกความรู้ ๒๖ เมษายน ๒๕๖๖

กระบวนการ/ขั้นตอน/วิธีปฏิบัติ (ขององค์ความรู้)	ข้อเสนอแนะ/เอกสารอ้างอิง/คู่มือต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้
<p>ชันโรง (Stingless bee) เป็นผึ้งชนิดหนึ่งไม่มีเหล็กใน มีขนาดเล็กกว่าผึ้งพันธุ์ประมาณ ๒ - ๓ เท่า ชันโรงเป็นแมลงผสมเกสรประจำถิ่น ทั่วโลกพบชันโรงมากกว่า ๔๐๐ ชนิด ในประเทศไทยอยู่ทุกภาคของประเทศโดยแต่ละภาคจะมีชื่อเรียกชันโรงแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น</p> <p>ขั้นตอนการเลี้ยงชันโรง</p> <p>๑. การหาข้อมูลการเลี้ยงชันโรง ก่อนตัดสินใจจะเลี้ยงชันโรง ต้องศึกษาหาข้อมูลการเลี้ยงชันโรงให้เข้าใจ เลี้ยงพันธุ์อะไร ธรรมชาติของผึ้งชันโรงเป็นอย่างไร ใช้ชีวิตอย่างไร โครงสร้างภายในรังมีวรรณะอะไรบ้าง</p> <p>๒. พันธุ์ชันโรง การหาชันโรงมาเลี้ยง วิธีที่ง่ายที่สุดคือ การซื้อรังสำเร็จรูป ซึ่งภายในรังมีชันโรงและนางพญาอยู่แล้ว ควรเลือกผู้ขายที่ขยายพันธุ์เอง ไม่ไปเก็บชันโรงในโพรงไม้จากป่ามาขาย ซึ่งถ้าเป็นชันโรงป่าจะเลี้ยงได้เฉพาะบางพื้นที่ สายพันธุ์ชันโรงที่นิยมเลี้ยง คือ พันธุ์ชนเงินและหลังลาย จะเลี้ยงง่าย มีอัตราการรอดสูง ราคาประมาณรังละ ๑,๒๐๐ - ๑,๕๐๐ บาท</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> </div> <p>๓. จุดที่ตั้งรังชันโรง จุดที่เหมาะสมจะวางรังชันโรงต้องเป็นพื้นที่โล่งในสวน อยู่ในที่ร่ม ไม่วางติดพื้น เพื่อป้องกันน้ำแช่รัง ไม่ร้อนจนเกินไป ไม่อย่างนั้นถั่วย่น้ำหวานจะละลาย วางไว้ใกล้พืชอาหารหรือพืชที่มีดอกในระยะ ๓๐๐ เมตร ชันโรงจะชอบดอกไม้ที่เป็นช่อและมีโครงสร้างแบบเปิด</p>	<p>คุณสมบัติเด่นของผึ้งชันโรง</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. มีพฤติกรรมทิ้งรังน้อย ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ๒. ตอมดอกไม้ทุกชนิด ๓. ไม่มีเหล็กในจึงไม่สามารถต่อยได้ แต่จะใช้กรามที่มีลักษณะแข็งแรงในการกัดศัตรูเพื่อป้องกันตนเอง ๔. มีรัศมีการบินเพื่อหากินประมาณ ๓๐๐ เมตร จึงเป็นประโยชน์ต่อการเกษตร เพราะสามารถควบคุมชันโรงให้ลงตอมดอกไม้และพืชผักเป้าหมายได้ ๕. เก็บเกสรมากกว่าน้ำหวาน สัดส่วน ๘๐:๒๐ ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการผสมเกสรของดอกไม้เมืองร้อน ก่อให้เกิดการผสมเกสรที่สมบูรณ์ ๖. เลี้ยงง่าย สามารถเลี้ยงแบบอยู่กับที่ หรือจะเลี้ยงแบบเคลื่อนย้ายไปตามสวนของพืชเป้าหมายได้ เพื่อให้ช่วยผสมเกสรตามฤดูกาล หรือตามแหล่งเพาะปลูก ๗. ทนสภาพปิดรังได้นาน เนื่องจากพฤติกรรมการหากินจำกัด จึงสามารถใช้ชันโรงผสมเกสรของพืชในโรงเรือนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔. การจัดวางรังชันโรง เมื่อได้รังชันโรงมาต้องวางรังให้ระนาบกับพื้น เพื่อให้เซลล์ตัวอ่อนขนานกับพื้นโลก ตัวอ่อนจะได้ไม่จมน้ำอาหาร เพราะอาศัยอยู่บนอาหารในเซลล์ สามารถวางใกล้กันได้ แต่ต้องห่างปากทางเข้ารังคนละด้านจะดีที่สุด

๕. มีหลังคา กรณีที่รังชันโรงไม่ได้อยู่ในที่ร่ม ผู้เลี้ยงชันโรงนิยมนำแผ่นกระเบื้องมาปิดทับฝารังด้านบน เพื่อป้องกันความร้อนกันฝน และป้องกันลมพัดรังปลิว

๖. เปิดรังชันโรง พฤติกรรมของชันโรงจะออกหากินในช่วงเวลากลางวัน และกลับเข้ารังในช่วงเย็น ดังนั้น ให้นำรังชันโรงวางในจุดที่เหมาะสม แล้วเปิดรัง การย้ายตำแหน่งรัง ต้องทำในเวลาากลางคืน เมื่อชันโรงกลับเข้ารังแล้ว ปิดฝาแล้วค่อยย้าย ถ้าย้ายห่างจากจุดเดิมเกิน ๓๐๐ เมตร เมื่อทำการย้ายแล้วเปิดฝาได้เลย แต่ถ้าไม่ถึง ๓๐๐ เมตร ควรปิดฝาให้ชันโรงอยู่ในรัง ๒-๓ วัน เพื่อให้ลิ้มตำแหน่งของรังเดิม ชันโรงสามารถดำรงชีวิตอยู่ในรังได้โดยอาศัยการกินน้ำหวานที่เก็บสะสมไว้ในรัง

๗. ป้องกันศัตรู ศัตรูที่สำคัญของชันโรง ได้แก่ มด นกกินแมลง มวน หนอนแมลงวัน จิ้งจก ตุ๊กแก มด มอด และปลวก ดังนั้น เพื่อให้ชันโรงมีความสมบูรณ์แข็งแรง ควรหมั่น สังเกต และตรวจสอบสภาพรังชันโรงอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง

๘. การเปิดรังชันโรง การเปิดดูชันโรงบ่อย จะทำให้ชันโรงคุ้นเคยกับแสง และคุ้นเคยกับผู้เลี้ยง ส่งผลทำให้ไม่เครียดและดุน้อยกว่าชันโรงที่อยู่ในรังธรรมชาติซึ่งไม่เจอแสง นอกจากนี้การหมั่นเปิดดู จะทำให้ผู้เลี้ยงสามารถแก้ไขปัญหาได้ทันท่วงที เมื่อมีสิ่งผิดปกติเกิดขึ้น เพราะถ้ารังมีปัญหาชันโรงจะทิ้งรังไปอยู่ที่อื่น

ผลผลิตและการใช้ประโยชน์จากชันโรงน้ำผึ้งชันโรง

มีลักษณะเด่น คือ มีสีค่อนข้างดำหรือมีสีเหลืองเข้ม มีความเป็นกรดสูง มีรสเปรี้ยว มีสารอาหารมากกว่า ๒๒ ชนิด เช่น คาร์โบไฮเดรต กรดอะมิโน วิตามิน แร่ธาตุ และ เอนไซม์ต่าง ๆ น้ำผึ้งชันโรงสามารถนำไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ เครื่องสำอางได้หลากหลาย ผลิตภัณฑ์ เช่น สบู่ โลชั่น ยาสีฟัน ครีมบำรุงผิว ยาสระผม เป็นต้น

ชันของผึ้งชันโรง (Propolis)

มีสารประกอบฟลาโวนอยด์ (Flavonoid) และสารต้านอนุมูลอิสระจากพืชที่มีคุณสมบัติ ต่อต้านการเกิดปฏิกิริยาออกซิเดชัน ต่อต้านเชื้อแบคทีเรีย เชื้อไวรัส เชื้อรา และมีคุณสมบัติยับยั้งการอักเสบได้ดีนอกจากนี้ยังนำมาใช้ ประโยชน์ได้หลายด้าน เช่น ใช้ในการยาเร็ว อุดกษณะ **สื่อผสมเกสร**

ใช้ได้กับไม้ผล พืชผักเศรษฐกิจ สามารถช่วยเกษตรกรเพิ่มผลิตผลทางการเกษตรได้ดี เช่น มะพร้าว ทุเรียน ลำไย เงาะ เป็นต้น **การขายรังหรือให้เช่ารังชันโรง**

ชันโรงเป็นแมลงผสม เกสรไม้ผลหลายชนิดที่มีประสิทธิภาพ ทำให้มีธุรกิจการขายรัง ชันโรงหรือให้เช่ารังชันโรง

๙. การแยกขยายพันธุ์ชั้นโรง การเลือกชั้นโรงที่พร้อม ต้องเป็นชั้นโรงที่มีตัวเต็มวันและตัวอ่อนพร้อมดักแต่ที่มีปริมาณพอสมควร และมีถ้วยเกสรและ ถ้วยน้ำผึ้งในอัตราส่วนที่เหมาะสม

๑๐. การเก็บน้ำผึ้งชั้นโรง สามารถทำได้โดยใช้มีดตัดถ้วยน้ำผึ้งของชั้นโรง แยกเอาถ้วยเกสรออกไว้ไม่ควรนำมารวมกัน แล้วนำถ้วยน้ำผึ้งของชั้นโรงมาวางบนภาชนะที่มีผ้าขาวบาง หรือตะแกรงกรอง แล้วใช้ช้อนหรือมีดกดที่ถ้วยน้ำหวานของชั้นโรง น้ำผึ้งจากชั้นโรงจะไหลออกมา ผ้าขาวบางและตะแกรงกรองเพื่อแยกสิ่งเจือปนและชั้นออกจากน้ำผึ้ง

เอกสารอ้างอิง/คู่มือต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้

สมนึก บุญเกิด ๒๕๕๘ การเพาะเลี้ยงผึ้ง
และชันโรง โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง หัวหมาก กรุงเทพฯ

สมนึก บุญเกิด อุษา บำรุงกิจ และ
เจริญ ข้าเขียว ๒๕๖๐ รายงานการทำ
กิจกรรม ส่งเสริมและสนับสนุนการ
วิจัย เรื่อง โครงการการจัดการ
ความรู้และต่อยอดงานวิจัยการ
เพาะเลี้ยงผึ้งชันโรงเพื่อการถ่ายทอด
และขยายผลการใช้ประโยชน์
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ปี ๒๕๕๙

ผู้บันทึกความรู้ คณะเจ้าหน้าที่ กลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศ และสำนักงานเกษตรอำเภอปากพลี
สังกัด สำนักงานเกษตรจังหวัดนครนายก

โทร ๐๓๗-๓๑๑๒๘๙